

DE
JURE IN RE SPECIALI,
QVOD DOMINIUM

449
36
1666, 17.

DICITUR.

DISCURSUS INAUGURALIS,

POLITICO IVRIDICVS

QUEM

PRÆSIDE DOMINANTIUM DOMINO
PERMISSU

MAGNIFICI, NOBILISSIMI, AM-
PLISSIMI ET EXCELLENTISSIMI
JCTORUM ORDINIS, IN ILLUSTRIS
ARGENTORATENSIVM
ACADEMIA,

PRO

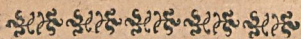
*Summis in Vtroque Jure Honoribus & Privile-
giis DOCTORALIBUS consequendis.*

Solenni & Placidæ Eruditorum disquisitioni
subjicit

WIRICUS GULIELMUS WITGENSTEIN,

Marco Gueſtphalus,

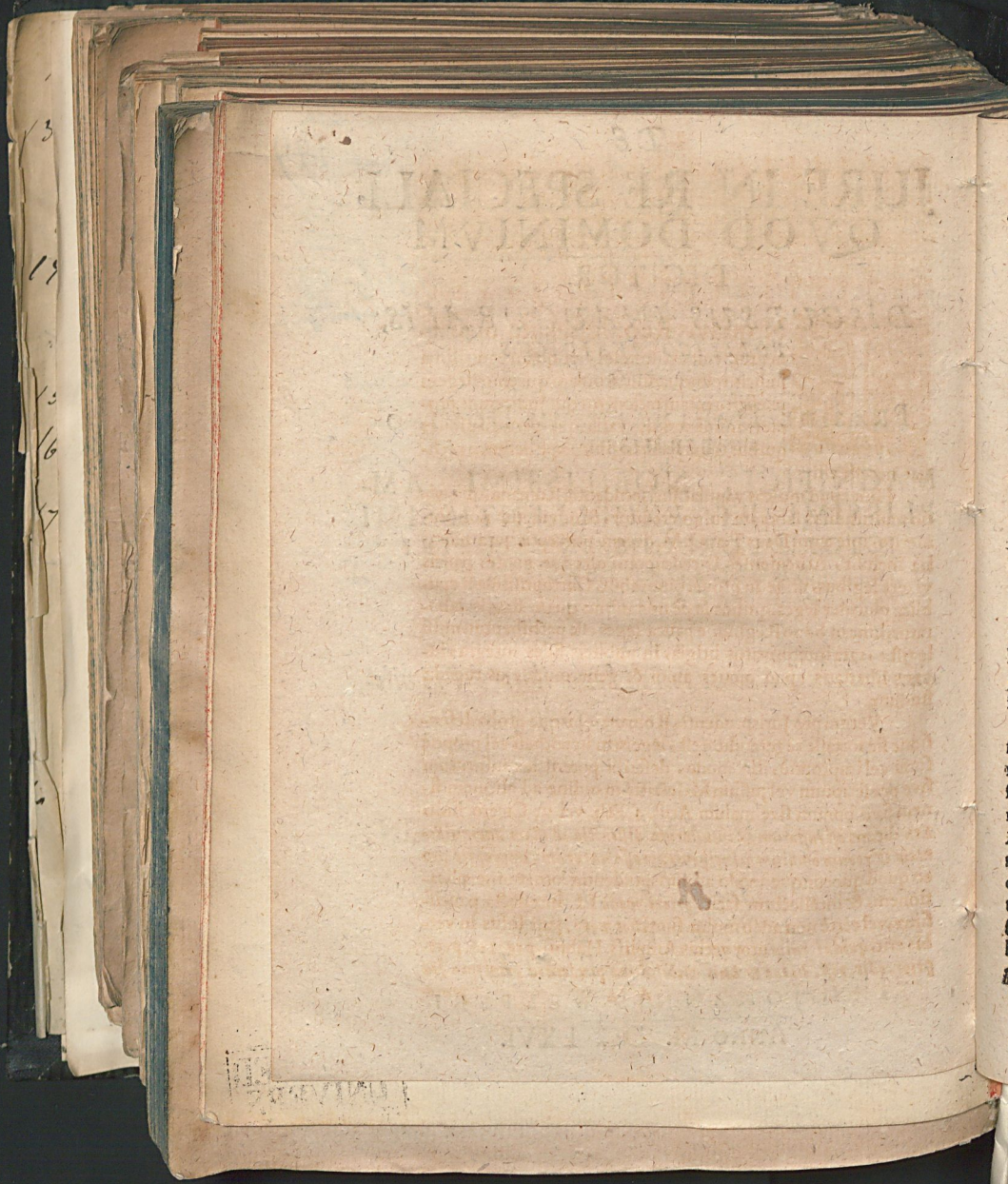
Die 21. Mens. Jun.

ARGENTORATI

Literis JOHANNIS WELPERI.

ANNO M. DC. LXVI.

13

19

13

16

17

111
1701111

IN quavis Rep. leges ita domi-
 nentur vult Aristoteles, ut quam paucissima
 iudicis relinquuntur arbitrio, qui enim legem
 præficit, rectam rationem, qui iudicem, is pro-
 pter animi motus, variasque perturbaciones
 quibus transversus agitur, sæpe belluam præfi-
 ciat necesse est.

Hinc apud multos vapulat Jurisprudentia Romana, quæ vi-
 tio multitudinis laborare vulgo creditur, & ut videtur non im-
 merito, ipse enim Deus Ter. O. M. decem præceptis jura mora-
 lia includit, Athenienses Lacedæmonii aliæque gentes paucis
 vixere legibus, unde in proverbium abiit, Corruptissima Repu-
 blica plurimæ leges, quibus sæpè non minus quam flagris labo-
 rat, hinc in bono Regimine pauca leges esse perhibentur, nulli
 legistæ, rara interpretatos litigia, in publicis fides integra, in-
 gens libertatis apud omnes amor & generosum ejus tuendæ
 studium.

Verum pro Jurisprudentia Romana ejusque proba defen-
 sione sic fortasse regerendum est, legem in hypothesi vel propriè
 sumi vel impropiè, illo modo, describi poterit lex institutum
 sive præscriptum vel iustum Majestatis, in ordine ad aliquem fi-
 nem sive bonum sive malum Arist. 4. Eth. vel ut Cicero finit,
*Lex dicens est iustorum & iniustorum distinctio ad illam antiquissi-
 mam & rerum omnium principem expressa naturam, Impropiè pro*
 eo quod quocunque modo ad jurisprudentiæ ornatum, explica-
 tionem, & intellectum facit, *priori modo LL. intellectæ paucif-
 simæ, vel certè non adeo multæ sunt, hoc modo, jam lusus in ver-
 bis erit, quidni enim utor verbis Amplis. Hahnij, pag. 116. part.*
prior, edit. post. liceat & huic Nobilissima prudentia principia seu
præc-

*præcepta propria & communia controversias, decisiones & quacun-
que alia ad solidam ejus & cultiorem doctrinam pertinentia collecta
habere, ut quam rectissimè edocetur. 2.*

Et sane juris Romani plena perfectaue descriptio tribus
quasi fundamentis continetur, Lex enim alia muta est qua lite-
rarum monumentis vel moribus proditur, alia loquens qua in
Magistratibus consistit, qui LL. mutas executioni mandant, qui-
bus tertio prudentes accedunt ad legem mutam interpretandam
& loquentem instruendam, hinc Jetti veteres tempore mediæ ju-
risprudentiæ (qua à Trebatio & aliis servij sulphitij Auditoribus
incepit vid. Hopper. in seduard. pag. M. 207.) propter authorita-
tem qua pollebant ex Rescripto D. Augusti Commentariis suis
qui vicem legis habebant superbi, immensum hoc jus rede-
bant, nisi tandem illa sublata, & Justiniani accedente Censura
saltem aliquod remedium allatum.

Et sane ubi *1Cxi* ibi aliter vix fieri assolet, *exemplum re-
cens*, quot enim à tempore Azonis à seculo 12. in hunc diem ul-
que prodidere Ddrum summular, glossæ, harumque explica-
tiones, responsa, decisiones, consilia, quæstiones, commentarij,
definitiones, & quocunque tandem nomine veniant? Eaque
in tanta discrepantia & dissentienti libidine, ut legulei quidam
contendant, jus nullum esse re ipsa, nullum quod natura decre-
to constitutum sit, sed justum omne & æquum à sola hominum
opinionè & potentiorum placito profectum esse, facile notati
Corasio, Hoppero, aliisque LL. Romanarum philosophis. vid.
Amplifis, & Excellent. Dn. Bocler in not. ad Corn. nepot. §. 3. &
seqq.

Quin hoc ipso sibi gloriari poterit jurisprudentia nostra,
eoque nomine maximam tum apud Romanos, tum penes alios
adepta dicitur dignitatem, ad quam nullius unquam gentis, nul-
lius populi instituta pervenere, Et sane Vigili mentis oculo jus
hoc paulisper perlustranti admirabile se ipsum ostendit, per
omnia præ se ferens justissima rectæ rationis principia, eaque
tanta dexteritate bono civium communi accommodata, ut venerationem etiam ab invitis extorqueat, ceu de receptione hujus
in dominiis Principum Christianorum, per Italiam, Galliam, Hispaniam,
Angliam, Scotiam, Poloniam, Hungariam, Daniam,
Boemi-

Boemiam demonstratum iuit Vir insignis Arthur; Duck citatus Dominio Hahnio; d. p. 116. quidquid sit, diximus legislatorem in id incumbere, ut leges suas quam paucas quam certas absque determinatione iudicium proponat. Cum vero negotia civilia ob infinitam pene multitudinem circumstantiarum qua humanarum actionum imitant naturam, praevidere & accurate definire non possit congenita humani iudicii imbecillitas, sive ut in hunc ferè sensum loquitur Italus, si perche le leggi non ponno abbracciare ogni cosa, ne prouidere alla varietà di tutti gl' accidenti, s' ancho perche molte altre cose sono oltra le leggi appertinenti al prencipe, senza le quali la semplice osseranza delle leggi non bastarebbe all' perfectione del buon governo &c. possintque leges ambiguis duas pluresve significaciones habentibus uti, aut etiam verba legis non sint usque adeo clara ut excludant omnem interpretationem ex bono & æquo, nec usque adeo obscura, quin mens legislatoris ex antecedentibus aut consequentibus elici possit; hinc interpretatio in omni Republica necessaria, qua nihil aliud quam scripti juris ad singulares casus quotidie obuenientes dextra accommodatio, soletque communiter à nostris doctrinalis, explicatoria sive historica, restrictiva & extensiva, aut etiam pro diversitate tamen obiecti, authentica, Scholastica, Pragmatica, Æthiologica, forensis analogica, politica, &c. appellari.

vid. Ioannes de Victoria, in lib. de bono princ. cap. 7.

In quibus equidem speciebus Jcti officium vel maxime conspicuum, hic enim quia æquum & bonum rimatur, idque è profundis ac quasi sacris civilis sapientie penetralibus erutum producit, iustitiamque unice colit, merito sacerdos ejus appellatur, veramque non simulatam philosophiam affectare dicitur, l. i. d. I. & I.

At quo nos dilabimur? sanè hæc in universum est juris prudentie, ejusque cultorum proba intentio, ut LL. quam fieri potest dexterrimè bono civium communi accommodentur, hoc est uno verbo, ut cuilibet in civili societate viventi exactè & ad amissim iustitia administretur, quod fieri solet vel ratione personarum, vel rerum tertium non datur.

Rerum appellatione nos hac vicè & in hypothesi bona civium vel potius dominium cujusque privatum, hoc est jus in re à cæteris in re jurius specie distinctum intelligemus, ceu

quoque presentis inscriptio discursus manifestat mihi enim per
 varias Germania & Italiae Academias, juris viridarum undique
 circumambulanti, feligentique aliquot, tot inter amantissimos
 flores, domini flosculus aridet, quem initio postpositis
 aliis, casto pollice decerpere visum est, quo veritati victrici
 coronamenta paremus, ubi equidem, benevole Lector, si quid car-
 pendum existimaveris, non in me, verum optimos hujus aevi
 interpretes incurtes, è quorum hortulis hæc lilia decerpsi.

Enimvero quantum ex sacris & profanis docemur jus illud
 quo res cuique propria est cum homine natum, eique post crea-
 tionem à datore rerum omnium Deo collatum est; *Gen. 1. v. 26.*
primævum itaque rerum statum si consideres inquit Justinus,
erant omnia communia & indivisa omnibus veluti unum cunctis
patrimonium esset, unde Hesiodus sub aurei seculi nomine
 Beatissimam hanc hominis conditionem adumbrans, summam
 ejus felicitatem commemorat, quem imitatus Ovidius aliique
 Poëtarum Ocelli in hunc fere modum cantant.

*Ante Iovem nulli subigebant arva Coloni
 Nec signare quidem aut partiri limite campum
 Fas erat, in medium quærebant ipsaque tellus
 Omnia liberius nullo poscente ferebat.*

Et alius

*Aurea prima sata est ætas, qua vindice nullo
 Sponte sua sine lege fidem, rectumque colebat.*

Ast crescente paulatim hominum numero, exorta cupiditate &
 malitia, necessitas secundum principia externa fecit, ut ad distin-
 ctionem dominiorum tanquam ad transactionem ut ait plato
 fuerit veniendum, terræ in gentes & familias dividi ceperunt
 prænomina illa meum & tuum orta.

*Tunc cades hominum generi, tunc prælia nata,
 Tunc brevior dire mortis aperta via est.*

Distinctis enim ita necessario & utiliter rerum proprietatibus,
 modi insuper acquirendi, transferendi & conservandi excogi-
 tati sunt, exinde distinctio juris in re & ad rem nata, quæ veluti
 generalis, & quasi terminus transcendens, omnes fere juris mate-
 tias in sese complectitur.

De jure ad rem & ejus objecto, obligatione sive naturali
 sive

sive civilis sive mixta, dicere nihil attinet, jus in re definitio potestatem circa rem constitutam, rem ipsam afficiens cum glossa.

Jus hoc quadruplex statuimus, dominium scilicet, servitutum, pignus & possessionem, cum egregio JCorum vertice, Venerando Domino Seniore, Domino Patrono & Promotore nostro Domino Joanne Rebannio in *Hodeger*, pag. 214.

Nobilissimum in re jus dominium perhibetur, hoc enim solum in rei, seu corporis naturalis substantiam comparatum est, cetera in rem jura in accidentia & qualitates tantum, hoc vero à domo Dicitur ait *Wesemb.* ff. h. n. 2. sive quod nostra communiter ad domo appellentur domestica, sive quod olim rerum dominia domesticis finibus concluderentur, quo facit illud Ennii Poetarum Antiquissimi

O Domus antiqua quam dispari domino dominaris. 1.

Et tripliciter ferè in legibus Romanis accipitur, 1. latissime quamcumque potestatem ad aliquid denotat, & hac ratione Imperatorem Mundi Dominum dici, ait Dominus Hahn. & huc l. 9. ad L. Rhod. restringit, de cujus veritate videbimus infra, hoc modo procurator Dominis litis ejusque post L. C. habere dominium dicitur l. 22. 23. C. Mand. hac ratione omne jus sive circa personam, sive rem potest Dominium, & alias propriè Patrimonium dici, l. 1. §. 7. d. offic. pref. urb. 2. quodcumque jus in re denotat servitus enim, pignus, possessio, hereditas veniunt voce domini l. 3. si usufr. per. 148. d. solut. 3. In eadem materia denotat jus in re à ceteris specie distinctum sive jus illud quo res propria est, quæ genuina hujus loci est significatio. vid. l. 13. §. 1. C. d. judic.

Hoc modo restrictissimè definitur à Bonacina, quod sit jus & facultas Disponendi ad suum libitum, suo nomine, de re aliqua modo non prohibeatur, cum qua ferè coincidit illa Sutholdi quod sit plena in rem potestas sive jus de re pro arbitratu statuendi, & illa Boceri, quod sit jus in re qua ea patrimonii nostri est, proque nostro arbitrio recte tractari potest, & ista Riemeri quod sit jus dominandi rei nostræ, & alia Bartoli quod sit jus de re corporali perfectè disponendi vel eam vindicandi, & ultima Baldi Dominium proprietatem cum plena alienandi potentia definitientis. vid. Cyn. in l. 3. ff. h. ubi alias affert Domini definitiones, ex ejusque descriptione ait pendere legem & Prophetas.

Modos

Modos in super acquirendi vel naturalis ratio prodidit, vel à jurisprudentia Romana æstimantur, hi civiles dicuntur, vel quod à Populo Romano introducti, vel novis qualitatibus ab eodem informati, quique Dominium tribuunt non naturale seu bonitarium, sed plenus quod ex jure quiritorium seu quiritorium appellatur, quorum finis in genere dici potest, ut mediantibus his vite subsidia paremus, tum & Reipubl. in qua vivimus quavis emergente necessitate possimus succurrere, eamque adversus hostium incurfiones tueri, ob hæc enim & similia locupletes habere cives expedit quod & ille Imperator Romanus censuit, qui ararium suum tutissimum ponebat in cistis subditorum *Conf. l. 49. d. v. f.*

Dominium sic est à acquirendum multiplices producit effectus, quorum precipui sunt 1. Jus reale rem ipsam efficiens. 2. Rei vindicatio, illud est jus de re propria disponendi, quod vel laxius vel strictius est, prout dominium quoque vel plenum vel minus plenum.

Rei vindicatio est dominii seu proprietatis assertio, vindicare enim est quid sibi asserere, vel ut Wesenbecius definit, actionem realem, qua quis petit se dominum rei controversæ declarari, & eam officio judicis à possessore sibi restitui. *l. 68. d. R. V.*

Agitur vero in Hypothesi cum illo qui nullo jure nobis obligatus est ut dicitur in *l. 25. d. O. & A.* ut intelligamus, non esse inter personam ejus qui in rem agit, ejusque cum quo agit, affectionem relationis, qualis est inter creditorem & debitorem proprie dictum, sed actioni in rem locum facere solam rem possessam, non vinculum aliquod personale, est enim verè actio realis cum non ex obligatione, sed alia causa jure scil. in re, judicio experimur, cujuscunque generis jus illud sit, sive Dominium directum, sive utile, sive servitus, sive possessio, sive pignus, est enim dominium ut principale jus in re *precipua* est actionis in rem causa, & ideo quæ inde nascitur actio per antinomastiam actio in rem & rei vindicatio absolute dicitur, non est tamen causa actionis in rem sola, nisi forte appellatione dominii latius sumto vocabulo cetera quoque in rem jura comprehendas. *vid. Subt. Dis. 17. th. 34.*

Cum

Cum verò exacte probandum sit *Wesf. Conf. 2. n. 83.* & non præsumendum nisi constet de principio ejus *1cb conf. 157. num. 3. Paul. de Cast. conf. 263.* ubi in terminis dicit non probari dominium per testes sine causa deponentes, licet non interrogatos vid. *Dn. Rosb. pag. 418. n. 26.* unde hujus probationem valde difficilem esse mirum quam inculcent *Ddres:* fit inde ut verus Dominus sub qualitate b. f. possessoris publicianam cum rei vindicatione cumulare possit, ex ratione. *l. 1. §. 4. quod. legat. vid. Myns. 4. Obser. 11.* quæ opinio licet *Bachovio* & ejus assèctis *Mira:* imo ridicula videatur, nihilominus *ex l. 7. §. 8. d. publ. in rem est.* rectissimè videtur probari, in publiciana enim actione omnia eadem erunt quæ & in rei vindicatione, atqui Verus Dominus rei vind: sine dubio habet, go. idem quoque publicianam, major ex eo probatur quod Verus Dominus utique non debeat esse deterioris conditionis quam non Dominus *Arg. l. non solum. 13. ff. de noxal. acc.* & hæc rectissima *Ultramontanorum* est sententia, consuetudine & stylo curiæ approbata. *vid. Gail. 1. obs. 62. n. 5.* à qua dissentit *Donellus, Giphanius, Sneid. Harp. Vult. & novissimis Dn. Vngepaur.* quorum *scrinia* modo non compilo.

Porro plurimas dominii species Vulgo constituunt *Dd.* quæ tamen pleræque *Magistrales* nullæ aut saltem paucissimæ *textuales* sunt.

*Exerc. 14.
quest. 4.*

Duæ sunt partes eminentiores vel constituentes dominium, proprietatis in specie sic dicta & jus utendi fruendi, §. 44. & seq. *Instit. de R. d.* has partes vel junctas quis habet, vel alteram tantum, alteram alii concedens, & vel perpetuo, & simpliciter cum potestate alienandi, vel ad certum tempus & sub conditione, alienatione prohibita, prout commodum visum fuerit, & ex his principiis promanant omnes dominii divisiones, quæ & actionem realem inde descendente variant.

A causa efficiente dominium aliud legitimum dici potest, aliud prætorium. 2. aliud verum, quod *Jure Gentium* vel *Civili* verè acquisitum, aliud fictum quod acquisitum vel non amissum fingitur, quali b. f. possessor gaudet cum hoc temperamento quoties lex impedimento non est.

Tertio aliud plenum, aliud minus plenum, illud commode dici potest, cum quis & rei proprietatem habet, & omne ejus

B

emolu.

emolumentum, ideoque hoc iterum subdividitur in directum, das ober oder grund Eigenthumb / unde Dominus directus vel Proprietarius, der Engenthumb Herr / oder der Erb. Herr dem die Eigenschaft oder Erbrecht gebühret / vel utile, das nutzbar Eigenthumb / oder die erbliche Nutzbarkeit / qui termini juris feudalis cultoribus solent esse loco principii.

Ex accidenti aliud dominium revocabile est, aliud irrevocabile, *vid. Schora. in Examin. pag. M. 57.* illius exemplum est si quis dominium ad certum tempus, auff ein Widerkauff / vel sub certis conditionibus acquisivit. *vid. l. 12. §. 2. ff. fam. Ersc. l. 66. de R. V. l. 205. & R. 1.* Ita bonæ fidei possessor respectu alterius non domini habere dominium dicitur, Ita heres institutus hereditatem restituere rogatus dum vivit verus est dominus adita hereditate, nec non rei dotalis constante Matrimonio Maritus pervulg. habet enim jus utendi fruendi, servum dotalem manumittendi, l. 3. C. de Jur. dot. Mulier autem vocatur domina per anticipationem quatenus dos soluto matrimonio certo ad eam est reditura, sine retrotraditione, atque ita ob spem illam fictione juris habetur pro eo ac si de præfenti rediisset.

Huc refert & Wesenb. l. 11. ff. de lib. & post. vocat enim lex filios familias rerum paternarum dominos, unde & sui heredes dicuntur tanquam sibi ipsis succedentes §. sui autem Instit. de hered. qual. & diff. & patre mortuo non dominium de novo consequi sed potius continuare existimantur: Idem sentit *Altiatur lib. 2. parach. c. 15.*

Verum minus rectè, dominium enim debet esse jus circa rem jam concessum, filius verò vivente Patre nullum jus habet *arg. l. 63. ff. ad. l. falc.* Spes itaque tantum est & potentia succedendi, quæ & ipsa tamen est non ens, ante mortem patris radicem vel causam generantem non habens, uti loquuntur Dd ut adeo talis spes sit quidem actus voluntatis sperantis, sed non spes juridica, quod ex eo sit longe manifestius, quod filiusfam. ad cautionem iudicio sibi cogendus sit: secus ac Mulier, quæ ob spem restituendæ dotis tanquam locuples ad cautionem hanc non astringitur, patet ergo abusive filiumfam. vocari Dominium & fortasse honoris causa ut cum Nesen. ad Paulum scribeus ex facto inquit

inquit Domine talis species incidit. l. 12. ad l. falcid. l. 1. §. 7. ff. ad S. C. Syll. l. 41. §. 4. de legat. 3.

Communiter enim & usus Moratorum gentium observat ut per vocem Dominus reverentia & benevolentia, & affectionis interioris significatio denotetur, sic alibi vocantur domini quorum nomina nobis non succurrunt, ut in l. 21. ff. ad l. falcid. & apud Martialem.

Cum te non nossem dominum Regemque vocabam

Et Ovidium

Et mihi blanditias dixit dominumque vocavit.

Ita debitor creditorem. l. 26. 27. ff. de constit. pecun. Uxor maritum Gen. 18. v. 12. l. 88. §. 2. ubi Goth. ff. de leg. 2. l. 37. §. 2. & §. ff. de legat. 3. alloquitur, quid Mirum? sane Matrona quoque ex sese non contemplatione & respectu Maritorum dicta Domina, Ita uxor domina coharens dicitur Nor. 74. c. 4. Domina sanctissima. l. 19. §. 1. de ann. legat. quibus viri ob concubitum ab anno 14. ætatis sic blandiebantur Cujac. 3. Obs. 18. qui tamen dominatus non ultra colum & pensum, & fufum extendendus est monente hæcenus recte Forstero, hinc Itali forsitan donna, donzella donzello, & vero hodie dum titulo & voce domini nihil est usitatus, Itali per verbum Signor, efferunt, unde in communi sermone dicitur, Signor Mio io son Servitor di vostra signoria, Hispani per verbum Sennor, Germani per verbum vocem, etines Herren/ denotant, quæ locutiones in qualibet regione lippis & tonforibus quoque sunt notissima. Imo etiam quandoque & utinam non sapissimè, Cavillationis gratia quempiam dominum vocare solemus, id quod suo tempore quoque observavit Martialis, ita canens.

Cum voco te dominum noli tibi Cinna placere

Sape etiam servum sic vesaluto meum.

Hoc modo obvius quoslibet etiam nautas & aurigas Itali vocant dominos, unde per allusionem dicitur quod dominus dicatur quasi Dominas. Vid Magnif. Amplif. Consultif. & Excelentif. Dn. D. Rebhan. Syncerioris Jurisprudentiæ lumen Academia nostræ columen, Patronum & Promotorem nostrum semper grati animi memoria devenerandum in Hodeget. juris pag. 215. 216. 217.

A 2

Addunt

Addunt his nonnulli divisionem, domini in rei & juris hoc est, rei corporalis & incorporalis, post alios novissimè Petrus de Greve Schola Noviomagenfis Antecessor, argumento ut arbitror parum decoro traditionem esse rerum incorporalium ergo & dominium, Movetur in super per l. 3. ff. si usufr. Pet. l. 15. §. 8. ff. quod vi aut clam, verum pressius inspicienti textus singulos quos allegat, apparebit nullum prorsus Tibicinem inde fabricieri posse, cui firmiter innitatur Greve, de dom. disp. r. aff. 1.

Melius profectò & Majori cum utilitate dominium aliud jurisdictionis & juris, aliud proprietatis constituitur, aliud enim est inter personas publicas quandoque territoria vel provincias jure pleno hereditario vel usufructuario tantum habentes, aliud inter privatos.

Abstinet verò ut hoc prætextu principi in subditorum bona impune grassandi licentia permittatur, quæ alioquin est sententia Machiavelli, in lib. un d. princ.

Nec tibi quid liceat sed quid fecisse decebit,

Occurrat mentemque domet respectus honesti.

Neque enim hic de summa & absoluta principis potestate sive plenitudine potestatis, quam uno verbo Majestatem appellare consueverunt politici, aut etiam publicæ utilitatis suafone differendi locus est. Videat qui volet Andr. Gall. lib. 2. obs. 66. Covar. 2. Var. Ref. 19. Arnisaum Besoldum & alios Majestatum propugnatores illud addo Dominium juris consistere non quidem ratione rerum singularium, sed respectu universi, non in privato moderamine, sed publica tutela, non ad questum & lucrum principis, sed pro utilitate Imperii procuranda, l. *præcipimus C. d. Appell.* Non secundum privati arbitrii libidinem sed secundum legum ordinem & præscriptum, non dominio sive proprietate, sed Imperio & jurisdictione, non in actu & usu, sed potentia & utendi potestate, non ad explicationem, sed Reipublicæ sustentationem, Nicola. Everhard. Jun. *Consl. 7. n. 13.* ubi passim multa de universali dominio tradit.

Patet ergo quam sit absurda Henrici Quinti Imperatoris sententia, hic cum non procul à Bononia illustrem ejusdem Nobilis arcem præteriret, Questio incidit, an ea Arx etiam Imperatoris esset, Juris Consultorum duo vehementer inter sese discipabant,

ptabant, hic affirmat, ille negat, arbitrum faciunt Imperato-
rem, hac dicta utrimque lege ut equo donaretur victor, cuius
pretium victus solveret, Imperator sententiam fert, *recte omnia*
dicit Imperatoris, ut sæpe iudices sibi ipsis blandiuntur, in quam
sententiam quidem pseudopoliticus tale epigramma concin-
navit.

*Non ideo calcabis equum quia feceris equum,
Equum quis faciunt, his male currit equus,
Æqui hostes vectantur equis pedes ambulat equus,
Ergo sperne equum, ne tibi desit equus.*

Hoc loco movenda est questio celebris & multum elegans ma-
gnaque cura & circumspeditione indigens, ob quam Dd. ad unum
omnes magnopere inter sese digladiantur, Num Imperator Do-
minum Mundi sit, affirmat Bartolus, summum illud Jurisconsulto-
rum decus, adeo ut contrariam sententiam hæreseos postulare
non dubitet, & forte recito verba Bartoli in *l. hostes ff. de capt. &*
postl. rev. n. 7. si quis diceret Dominum imperatorem non esse Do-
minum & Monarcham totius Orbis esset hæreticus, quia diceret
contra determinationem Ecclesie, textum S. Evangelij, &c.

Bartolum tanquam antesignanum sequitur Hostienfis &
plerique Canonista quorum Catalogum texit Arniseus *lib. 1. de*
jur. Majest. c. 2. n. 2. ex quo illi qua rerum sunt ubertate & co-
pia multa inferunt specialia, hinc cum Imp. in *l. cunctos pop. Cod.*
de Sum. Trinit. addant hæc verba quos nostra Clementia regit Im-
perium respondent Relativum quos ibi accipi implicative & de-
clarativè non vero restrictivè, moventur per textus in *l. depraca-*
rio ad l. Rhod. in l. bene à Zenone C. de quadr. prescrip. quibus addi
possunt ea, quæ disputat Petrus de Andlo. lib. 2. de Imp. Rom. c. 8. &
Covarruvias in resolutionibus.

Partim vero auctoritate S. Scripturæ, quam in hunc sensum
torquent. *Luc. 2. Dan. 2. & 7.* tum etiam auctoritate Plutarchi,
qui Romanum Imperium velut anchoram fluctuanti Mundo fu-
isse scribit, & Livius nulla ait unquam Respublica, nec major, nec
Sanctior, nec bonis exemplis dicitur fuit, unde Poëta.

*Gentibus est, alijs tellus data limite certo
Romana spatium est, urbis & orbis idem*

Et alius.

B 3

Terra-

*Terrarum Dea Gentiumque Roma,
Cui par est nihil & nihil secundum*

Et Petronius arbyter. in Satyr. inquit,

Orbem jam totum Victor Romanus habebat,

Qua mare, qua terra, qua fides currit utrumque.

Quare Virgilius noster Romanos magnificè commendat his versibus.

*Tu regere Imperio Populos Romane momento,
Ha tibi erunt artes pacisque imponere morem,
Parcere subjectis & debellare superbos.*

His & similibus motus iterum alio loco Bartolus asserit totum Mundum esse Imperatoris Provinciam, Imperatorem esse potentem Rerum terrarum hominumq; Dominum, addi potest Symbolum Ludovici IV. qui hac inscriptione usus fertur.

Roma caput Mundi Regit Orbis frena rotundi.

Imo Domitianus eo superbiae proventus est, ut omnium edictorum exordium ita fieri iusserit, Dominus Orbis & Deus noster hoc mandat, unde in communi sermone Titulus sic ei tributus est, Dominus Deus noster Domitianus.

Verum Jureconsulti cordatiores illi maximè quibus

De meliore luto fixat præcordia vitæ,

audacter Bartholo contradicunt, & sane magnum errorem errat Bartholus cum sui sequacibus, quod erudite Dominus Covarruvias ostendit, qui in resolutionibus suis si rectè memini quæstionem ad tres hypotheses revocat scil. 1. An Imperator sit Dominus Mundi de jure naturali, quod Gentium vocant. 2. An jure positivo, & denique. 3. Num ex concessione pontificis & de omnibus ni Fallor absolute negat, quod de primo reor non esse, non longe clarissimum, constat enim, innumeras Gentes, potissimum ultra Euphratem Romano Imperio nunquam fuisse subditas, sed multas fœderatas aequali jure multas iisdem formidabiles cum quibus pacem fecisse gavisi fuerint. *l. non dub. 7. l. s. §. in pac. ff. de cap. & postl. rev. &* quod Scytia Sarmatia, & ultra Euphratem fluvium univèrsus Oriens Romanis nunquam paruerint, post alios testatur Altianus, vid. Conring. in doctissimo Tract. de finibus Imperij.

De Jure positivo possit videri magis controversum ob textus

tas citatos & notata Schenkij, Baron. in c. 1. de feud. March.

Sane hoc jure vel per electionem, vel successionem Imperator dominium orbis consequutus esset, quorum dici neutrum potest. & vero id ipsum satis aperte arguunt textus in l. Mercat. C. de com. & Merc. l. 3. C. de offic. pref. Afr. l. 2. C. de V. l. E. l. postlim. ff. de Capt. & postl. Rev. l. Romana. C. de Eunuch.

Sane negandum non est, magnam fuisse Imperii Romani amplitudinem, adeo ut secundum Tacitum, nulla re amplius quam mole sua laboraverit, ut illius nec fama terminum, nec Gaza modum invenirent, quippe quod extra anni solisque Vias progressum dicitur, cui proinde maximam & ævo duraturam felicitatem divina ominentur testimonia, quin attamen totius orbis Dominium sibi vendicet, nullo jure defenditur, jam tum enim notissimum est ne decimam quidem orbis partem Romanis paruisse, & florentissimum olim Persarum Imperium centum & triginta septem provincias complectebatur, si fides historicis & hodieum latius dominantur Hispani quorum Regnis nunquam Sol occidere dicitur. Proinde generalitas in l. 9. ad l. Rhod. ad orbem Romanum restringenda erit, cum alias quoque juris sit quod ob medium in habile generalis locutio non operetur, nisi in quantum possit, Eberh. à Midd. loc. 5. aut saltem hæc locutio universalis ratione jurisdictionis aut protectionis, aut saltem de rebus quæ in terra gignuntur, quibus sic opponuntur res Maris aut ad minimum Synecdochicè erit interpretanda, Suth. de jurisd. Danielis verò Vaticanum plus famæ quam veri habere jam dudum notarunt sanæ mentis Theologi ut adeo cum ratione insanire videatur Bocerus qui totum orbem quo ad jus acquirendi Imperatoris esse contendit, boni enim principis officium esse, ait, ut omnem terrarum orbem Imperio Romano subiciat, & ita Capit. d. l. 9. & d. l. bene à Zenone cum similibus. Sit ut sit hoc experientia testatur, hodieum Germaniam ne quidem sartam tectam superesse, ut loqui liceat apte cum Poëta.

Roma fuit quondam terra Regina marisque

At nunc nec terras, nec mare Roma regit.

Interim vero verius reliquias Imperii Romani Imperatori nostro auctoritatem supra omnes Reges conciliare, & hoc ipsum Philippus Magnanimus Hassiæ Landgravius, inter singularia commo-

commoda Carolo V. objiciebat *Sleid. lib. 17. prerogativa* argumentum defumitur à Majestate urbis terræ marisque totius principis *Natta Consil. 638. n. 12. & seqq.* unde Imperium suam accepit denominationem robur & incrementum, quæ est Roma omnium dignitatum apex & omnis magnitudinis decus legum Patria & fons sacerdotii *Novell. 9. in princip.* Unde Hispanus proverbialiter dicere amat, Roma es buena ciudad para qualquiera. Italus, Roma è buona città per qualsiuoglia. Partim à rationibus antiquitatis quo enim quid antiquius eo in genere suo dignitatis ordine censetur Nobilius *l. 1. ff. d. alb. scrib.* Nullum vero in Orbe Regnum vetustius Imperio unde Poëta.

*His ego nec metas rerum, nec tempora pono
Imperium sine fine dedi.*

Quare non immerito Imperator tanquam Stella Matutina in medio nebula meridionalis inter omnes Reges eminere dicitur. *Rosent. de f. c. 8. Concl. 15.* velut Monarcha dignitate maximus *Rulant. de commiss. p. 2. lib 5 o. 4. n. 2.* Supremus omnium principum princeps in rebus hujus seculi Chassan. in Catal. glor. Mundi part. 5. Conf. 27. Cuique Reges olim sponte ministrarunt ac depositis sceptris & fasciis regalibus pro cubiculariis servierunt. *Bodin 2. de Repub. cap. 2. pag. 898.* Unde Carolo V. luetiam ingresso sic acclamatum fuisse perhibent historici.

*Post ceteros
Christianus
Matthia.*

*Alituum ut Princeps aquila est sic altera Gallo,
Gloria vos alia nil nisi vulgus aves.*

Imo Turcæ hereditarii alioquin & insensissimi Imperii Romani & totius Orbis Christiani hostes Imperatorem nostrum Præcipuum agnoscunt Orbis Christiani Caput & usitato stylo tali affantur titulo. Auf den Porentaten Jesu der sårnembste / vnd zwischen dem geschlecht Jesu erwählter vornembster Herr/aller Christlichen Völcker / ein Versorger vnd Administrator der Gerechtigkeit / vnser Nachbar vnd guter Freundt Matthias. *Vid. re-lat. Francosurt de an. 19.*

Sed septa ne transiisse videatur discursus noster forte non abs re erit, atque intemptivum vestigia relegere denuò, ut ergo diverticulo in viam redeamus consequens erit de amissione Domini paucula disserere, ubi sciendum inquit Wesenbeck. iisdem omnino modis Domina amitti, quibus acquiruntur.

Hi

Hi modi partim ex solo facto hominis proveniunt, partim ex ipso jure, vel potius lege cooperante. *vid. §. 1. Instit. VI. bon. rap.* Factum hominis hic in genere dici potest, alienatio quo pertinent traditio usucapio, donatio, & omnes illi modi, quibus id quod alicujus fuit, alii acquiritur, ubi unius privatio alterius habitum inducit.

Lege adminiculante fit amissio propter delictum Domini, sic à justo Domino res aufertur qui in solvendo Vectigali fuit, aut negligens, aut contumax. Lex enim quæ certis rebus vectigali imponit, & hoc nisi publice persolvatur, res committi voluit, iusta est, recta ratione ipsammet corroborante, quæ vult ut oblige- mur patriis legibus, & eas qui contempserit, ut pœna legitima teneatur, ratio est inquit Grotius *de jur. bell. lib. 2. cap. 2. num. 5.* quia ad gubernationem populi moraliter necessarium est, ut qui ei vel ad tempus se admiscunt, quod fit intrando territorium ejus conformes se reddant ejus populi institutis nec caret hæc res exemplo antiquitatis; Ita Vectigal equorum qui Isthmum Syriacum transibant accepisse Salomonem legimus, sic ditati Massilien- ses ex fossa quam ex Rhodano in Mare Marius duxerat.

Similiter si quis nondum finita lite de finibus, locum de quo est controversia occupaverit, & victus fuerit, alterum tantum Vicini præstat, si locus ipsius proprius, sufficit eum dominio excidisse. *l. 7. unde vi*, bene enim & prudenter juxta principia politica constitutum est, ut sine vi & tumultu Cives cum civibus contendant, nihil manu, nihil proprio agant impulsu, alioquin vincula quietis publicæ dirumpi necesse est, Civesque ad rixas & arma quotidie procedere. *l. 176. de Reg. & Jur.* licet videri possit hodie dum *alleg. l. 7.* minimum aut forte nullum superesse usum, postquam rapinæ nomine criminaliter agi, & enormior violentia etiam morte puniri cœpta, & eam communi totius Christiani Orbis usu antiquatam esse testatur *Covar. 3. resol. 16. num. 7. & Sarment. 2. select. interpret. 13. n. 7. & Brun. in d. l. si quis dissentiente licet Menocchio, recup. poss. remed. 9. n. 8.*

Porro cum publicantur bona, id est in fiscum publicum rediguntur à Magistratu summæ potestatis, *l. un. c. ne fin. jus. prin- cip.* cum hoc casu fiscus in bonis damnati loco heredis habeatur, & proinde creditoribus ex bonis publicatis satisfacere debeat,

C

Gail.

Gail. de par. publ. lib. 2. c. 16. num. 8. Non est dubitandum quin prior Dominus rerum suarum Dominio excidat.

Quod idem in Bannito Imperij obtinet, hic enim cum sit communis omnium hostis & ex numero Civium Romanorum deletus, sicq; membrum abjectum nec privilegiorum, nec beneficiorum juris communis vel Imperii capax amplius, hoc est quod sit extra fidem & clientelam Cæsaris & Imperii sit ut omnes actiones obligationes, pactiones & conventiones ex parte Banniti sublatae & extinctae sint, hoc est, quod dicitur volenti iustitiam denegari. Quod idem in formula sententiæ solet exprimi hoc modo: *Am statt Keiserl. Majest. denunciiren vnd verkünden wir denselben N. in solche Keiserl. Majest. vnd des H. Reichs Acht / soherst ihn auß dem Frieden in Unfrieden / vnd erlauben sein Leib / Haab vnd Gut gedachtem Kläger vnd jedermänniglichden.*

Arg. l. un. c. d. nund. Gorb. in nor. ibid. & ad l. 4. ff. d. pœn. lit. 5. Geil. d. p. 2. Obf. num. 23.

Huc & referendi sunt indigni qui ex hereditate defuncti quidem capere possunt, & revera quoque capiunt, sed retinere nequeunt, quod indigni iudicentur. *tit. ff. de his que ut indignis.* ut si iudicium defuncti impugnet, qui antea ex Testamento quidpiam percepit. *l. 5. d. tit.* si quis temere instituerit falsi testamenti accusationem. *l. 8. D. eod.* & generaliter indigni sunt vel iudicio testatoris, vel legis, quæ ulterius pertractare instituti ratio non patitur.

Illud Colophonis loco addere lubet interdum dominium non amitti sed imminui, adempta scilicet alienandi potestate, quod varie fieri solet, præcipue vero tripliciter Testamento, conventionione vel lege, *l. fin. C. de reb. al. non al.*

Nov. 119. in pr. l. 7. C. d. adm. rur. l. 4. C. d. fideicō. l. 7. C. de testam. man. l. 2. C. qui non poss. ad lib. per l. 77. § 27 ff. d. leg. 2. nov. 119. c. 11. nov. 120. c. 9.

Quandoquidem enim ut universa Respublica est in manu & potestate summæ Majestatis ita & res seu bona Civium sunt in Dominio Principis universali, sit ut Princeps etiam possit, de bonis subditorum disponere dirigendo eorum usum ad publicam seu communem utilitatem, hac de causa sapientius potestas illa quam Dominorum quisque in res suas habet, lege civili restringitur & determinatur, ut ita verus Dominus alienare non possit, & vice versa non Dominus alienandi tamen potestate gaudeat, licet enim effectus dominij regularis sit $\tau\delta$ alienare tollere tamen hunc poterit $\tau\delta$ $\chi\delta\mu\delta$ habens quoties id exigit utilitas Respublicæ ut dictum est.

Ita

Ita maritus constante Matrimonio revera dotis dominus est, nihilominus fundum dotalem alienare prohibetur, speciali lege lata, quæ Julia ab auctore nominatur, nec enim ut generaliter loquar substantiale dominio r̄ alienare sed illius effectus & accidens quod re salvâ abesse possit ceu in Vasallo & Emphyteuta non est non conspicuum.

Et hic tandem pro hac vice subsistere cogimur, non tam ob deficientem materiam quam ob instantem promotionis diem, ulteriorem interim & accuratiorem hujus sit satis subtilis, sic satis jucunda & in legibus nostris, hinc inde circumfusa Materie tractationem alii tempori, alii scribendi modo reservantes: Ast quid restat? Nil nisi soli sit gloria Deo, hinc omne principium huc refero lubens exitum.

COROLLARIA.

I.

Aristotelem dicere solum legimus, alio atque alio modo quaestionibus respondendum esse, quarunt quidam, dicebat ille, an ignis calcet, fac ignem tangent, sensus ipse idoneus qui ejusmodi quaestioni respondeat, quæro ego, num actio Franciscanorum ab extraordinariis justis principiis introducta, ad res non fungibiles sit extendenda? veritatis amor Negandum esse dicitur.

II.

Meretricem è lupanari extractam, in uxorem ducere, charitatis operibus accenseri dicitur, itemq; in peccatorum remissionem proficere, C. inter opera, extra de Spons. sunt inde concludentes, damnato in foro fori quoq; capitis poenam remittendam, si matrimonium cum ea, quæ palam corpore quaestum fecit, inire para-

paratus sit, quam sententiam nos & ineptam esse, & absurdam, & à rationibus juris abhorrentem demonstrabimus,

III.

Tiberius Imperator jusjurandum perinde aestimabat, ac si quis jovem fefellisset, Philippus Macedo juramento veluti moneta publica utendum censuit, imò verò Lysander veluti pueri astragulis ita fide data ludit & juramentis: an non ergo lege positiva in per juro blasphemose nullum omnino dictabitur supplicium? resp. in Rep. bene constituta talis animadversio non utilis solum, sed & cum primis necessaria est, quod ex l. 2. C. d. R. C. subtili ratione indagare conabimur.

IV.

Remedium restitutionis in inregrum extraordinarium esse vulgo statuunt Ddres à veritatis tramite declinantes, mihi hanc omni modo tutari annitenti, sub negantium vexillis militare perstat sententia, ast Discursus & exercitii gratia utriusque opinionis me defensorem sisto.

V.

Colophonem imponat vulgaris & trita, non levitatem ventilata disceptatio, num Constitutio Frederici Imperatoris *in anth. sacramenta puerum* relata, contractibus validis & invalidis applicanda forsan, affirmat Martinus & Cirramontani, Negat cum Ultramontanis Bulgarus, atq; hæc lis totam Jurisprudentiæ Scholam conturbavit, mihi circumspectis hinc inde rationibus & argumentis Bulgari sententia semper visa probabilis, vera Martini.

I.

*In Honorem Nobiliss. Clarissimique
Domini Doctorandi.*

Stemmate quod claro natus, tua Patria norat,
Witgenstein, multò clarior ipse manes,
Legem si tuleris, quam jure tenere teneris,
Sic minus haud celebris jure peritus eris.

Sic longe celeberrimo Domino Doctorando,
Fautori & Conterraneo suo colendis-
simo accinere voluit

Joannes Henricus Sonborn,
U. J. D.

II.

Anagr. ex nomine Guilielmus Witgenstein.

Euge jus tuum intelligis.

Euge Tuum, quod curæ est, *jus intelligis* aptum,
Nominis ut secum, fert Anagramma Tui.
*M*ultos sic cumulas *culmos* famæ, atque *lapillo*
Albo ut nomen habet, rite notandus eris.

Giesſa Haſſorum tranſmiſiſt

M. Eberardus Ofterman.

Pectore qui sedulo magnorum asserta Virorum
 Evolvit, studis digna brabea feret.
 Cum facis hoc stenuae, *Clarissime*, nemo negabit
 Praemia digna: Tibi prospera cuncta precor.

Clarissimo Domino Candidato amico
 suo honoratissimo exiguum hoc
 apponere voluit, debuit

Theod. Spoltman. LL. St.

IV.

Zugend Ruhm ist Ewer Geblütche/
 Zuegend gleich den Felsen siehet/
 Weisheit liebet Ewer Gemütche/
 Weisheit nimmer nicht vergehet/
 Und des Baldi hohe Gaben/
 Ewren Geist zur Wohnung haben.
 Drum die seiten Saffo rühret
 Unsers vnmuths trösterin/
 Und die Göttin Flora führet/
 Himmelschlüssel Rosmarin/
 Winden eine Blumen-Krohne/
 Themis deinem lieben Sohne.
 Gott Apollo nidersetet/
 Euch zu Straßburg Edel macht/
 Fama schon die Ohren spiget/
 Heist willkommen ewren pracht.

Slie

Fliegend durch die Wolken bringet,
 Oberal die Botschafft bringet.

*Na Nobiliss. Domino Cand.
 congratulatur*

Alexander Joannes Grolman.
 LL. Stud.

v.

Ottava

Del Signor Benedetto Rolandi M. D. L. I.
 in Argentina.

*In lode del Signor Guilielmo Witgensteino (che viene
 interpretato Pietra bianca) della Città
 di Bochumo in Vesteffalia.*

ECco Guilielmo Pietra bianca,
 A cui dottrina, è ualor non manca,
 Che uole di se uero segno dare
 Publicamente, per poi arriuare
 Al d' Apollo, e di Minerua bramato
 Freggio, e succeder' al Consolato
 Della Patria, e del Padre sagace,
 Ne' detti, e fatti sempre uerace.

Sonetto.

Dell' istesso all' istesso.

Si foret in nudis virtus aut Gloria verbis,
 In laudes facerem Carmina mille tuas
 Nobilitare potest nostram tua gloria Musam
 At tibi musa potest addere nostra nihil.

Hunc actum sequitur, *Wirgenstein*, Doctor Vtrius
 Juris, quem Te Mox, nostra vocabit ovans
 Argentina gravis: Gravis es post Doctor Vtrius
 Juris, cum legem jure locare scias.
 Fiat: JOVA velit coelo benedicere summo
 Capris, ut dextrè capra tenere queas.

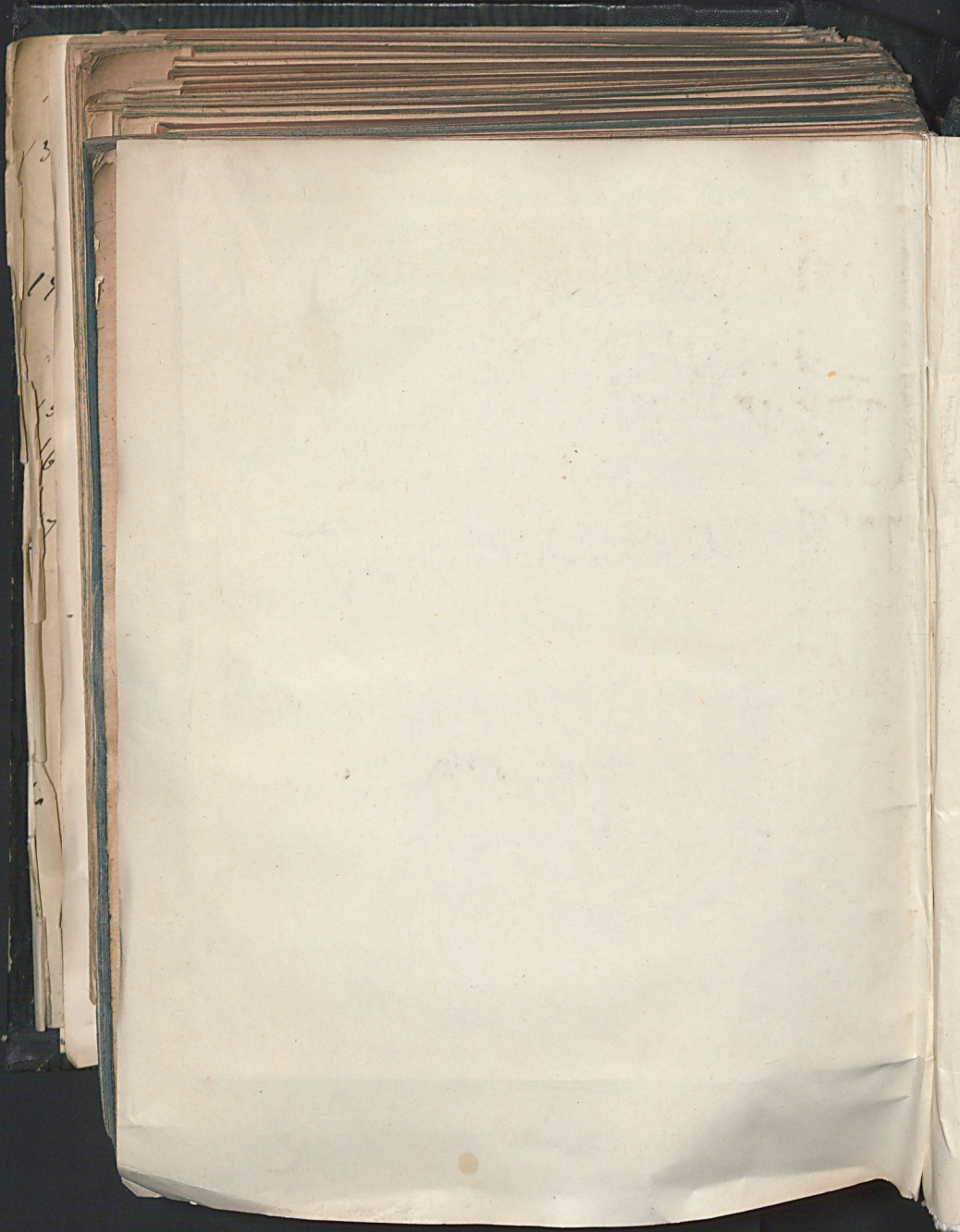
Hæc debitâ observantiâ
 Nobilissimo & Gravissimo Domino
 Doctorando, Fautori & Con-
 terraneo suo summe pro-
 sequendo apponere
 debuit

Henricus Wisman, SS. Th. Stud.
 Marco. West.

F I N I S.

Strassburg, Diss., 1665-66

ULB Halle

003 745 031

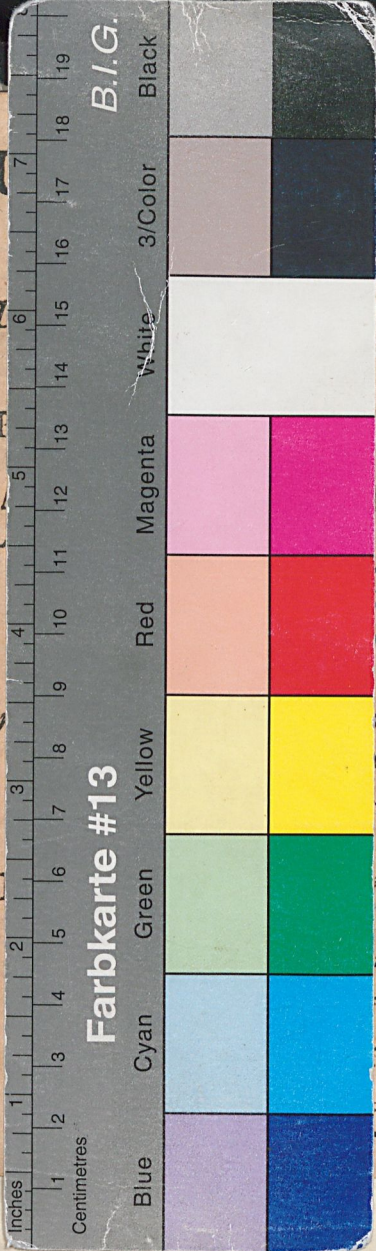
3

f

TA → OL

nur 5 Bisher verknüpft

WONA

B.I.G.

Farbkarte #13

PECIALL
INIVM

449

36

1666, 17

GURALIS,
DIGVS

UM DOMINO

SSIMI, AM-
LENTISSIMI
N ILLUSTR
SIUM

ribus & Privile-
consequendis.

disquisitioni

WITGENSTEIN,

s,

n.

ATI

ELPERI.

LXVI.